

TOĞRUL CABBARLI,

*“KPMG Azərbaycan”
şirkətində Data &
Süni İntellekt Komanda rəhbəri*

Passiv alətdən rəqəmsal əməkdaşa: süni intellektin yeni maliyyə modeli

Əgər siz hələ də süni intellekti (AI) sadəcə e-poçt yazmaq, uzun sənədləri xülasə etmək və ya Google-da tapmadığınız suallara cavab axtarmaq üçün istifadə edirsinizsə, təəssüf ki, artıq texnologiya qatarından geri qalmısınız. 2026-cı ilin maliyyə dünyası “Sİ-dən soruş” dövrünü geridə qoyaraq, “Sİ-yə tapşır” erasına qədəm qoyub. “Agentlik İqtisadiyyatı” (Agentic Economy) adlanan bu yeni dalğa, süni intellekti passiv bir məsləhətçidən çıxarıb, müstəqil qərar verən və icra edən rəqəmsal əməkdaşa çevirir. Lakin bu keçid dövründə sadəcə texnologiyaya sahib olmaq kifayət deyil; bu texnologiyanın hansı “yanacaq” (data) ilə çalışdığını anlamaq rəqabətdə sağ qalmağın tək yoludur.

Əvvəllər süni intellekt sistemləri yalnız “reaktiv” idi – yəni sizin sorğunuz əsasında hərəkət edirdi. İndi isə Sİ Agentləri

“proaktiv” fəaliyyət göstərir. Bu agentlər qarşısına qoyulan strateji hədəfə çatmaq üçün özləri plan qurur, müxtəlif korporativ proqramlara (ERP, CRM, bank interfeysləri) daxil olur və zəncirvari əməliyyatları icra edirlər. Məsələn, müasir bir maliyyə agenti təkə debitor borclarını izləmir; o, ödəniş gecikmələrini analiz edir, müştərinin ödəniş tarixinə uyğun xatırlatma məktubları hazırlayır və lazım gəldikdə kassa çatışmazlığını önləmək üçün qısamüddətli maliyyələşmə ssenarilərini rəhbərliyə təqdim edir. Bu, sadəcə avtomatlaşdırma deyil, bu, maliyyə departamentinin strukturunu kökündən dəyişən koqnitiv əməkdir.

Bir çox şirkət rəhbəri “Sİ tətbiq edək, bütün problemlərimiz həll olunacaq” xülyası ilə yaşayır. Amma kompüter elmi dili ilə desək, burada “Garbage In, Garbage

Out” (Zibil daxil olursa, zibil də çıxacaq) prinsipi mütləqdir. Süni intellekt daxil məlumatlarınız qədər ağıllıdır. Əgər şirkətinizin məlumat bazası dağılıqdırsa, mühasibat uçotunda struktur xətalari varsa və məlumatlar yenilənmirsə, Sİ sizə sadəcə “sürətli və avtomatlaşdırılmış yanlış qərarlar” təqdim edəcək. Süni intellekt hazır olmaq üçün şirkətin data arxitekturası üç sütun üzərində yenidən qurulmalıdır:

- Datanın təmizlənməsi: təkrarlanmış və köhnəlmiş məlumatların təmizlənməsi Sİ-in “hallüsinasiya” görməsinin qarşısını alır;
- Datanın mərkəzləşdirilməsi: satış, logistika və maliyyə məlumatlarının vahid mərkəzdə birləşməsi Sİ-yə tam mənzərəni görməyə imkan verir;
- Datanın kontekstualizasiyası: rəqəmlərin nəyi ifadə etdiyini (metadata) Sİ-yə izah edən bir infrastruktur qurulmalıdır.

Şirkət rəhbərliyi rəsmi və təhlükəsiz süni intellekt strategiyasını gecikdirdikdə, işçilər çarəni fərdi alətlərdə tapırlar. Bu gün bir çox əməkdaş şirkətin ən məxfi maliyyə hesabatlarını, müştəri portfelinə və strateji planlarını şəxsi bulud hesabla-

rındakı Sİ modellərinə yükləyərək analiz edir. Bu, “Shadow AI” (Kölgə Sİ) adlanır və şirkət üçün nəhəng kibertəhlükəsizlik və konfidensiallıq riski yaradır. Çıxış yolu texnologiyani qadağan etmək deyil, şirkət daxilində qapalı, təhlükəsiz və korporativ “sandbox” (təhlükəsiz zona) mühitində çalışan Sİ infrastrukturunu yaratmaqdır. Unutmayın ki, məlumat sızması baş verdikdən sonra texnologiyaniin sürətini bəhanə etmək sizi hüquqi məsuliyyətdən qurtarmayacaq.

Gələcəyin maliyyə mütəxəssisi artıq Excel-də mürəkkəb funksiyalar yığan və ya mexaniki hesabat hazırlayan insan olmayacaq. O, onlarla fərqli Sİ agentini idarə edən, onların təqdim etdiyi analitik nəticələri strateji süzgəcdən keçirən bir “orkestr dirijoru” roluna keçir. Bu yeni dövrdə uğur qazanmaq üçün maliyyəçilər Prompt Mühəndisliyi (Sİ-yə düzgün və dəqiq strateji tapşırıq vermək), Məlumat Savadlılığı (statistik məntiqi anlamaq) və Strateji Empatiya (bazar psixologiyasını və insan faktorunu qərarlara əlavə etmək) kimi bacarıqlara yiyələnmişdirlər. Süni intellekt insanın yerini tamamilə almayaacaq, lakin Sİ-dən istifadə edən maliyyəçi, istifadə etməyən həmkarını qaçılmaz olaraq əvəz edəcək.

Süni intellekt dalğası gəlmiş, o artıq buradadır. Sizin seçiminiz sadədir: ya bu gün məlumatlarınızı nizama salıb, Sİ agentləri ilə gələcəyin rəqabətə davamlı modelini inşa edəcəksiniz, ya da sabah rəqiblərinizin necə bu qədər sürətli, dəqiq və səmərəli olduğunu kənardan seyr edəcəksiniz.

